

Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin, Comenius Amaçlarının Gerçekleşmesine Katkısı

İsmail AYDOĞAN
Ali Enver ŞAHİN

Bu çalışmada Avrupa Birliği'nin eğitim alanında yürüttüğü faaliyetlerden Socrates eğitim programının alt dallarından biri olan Comenius Okul Ortaklıkları Projeleri açıklanmıştır. Araştırmanın problemi, Comenius projelerinin, Comenius amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlayıp sağlayamadığıdır. Araştırmanın amacı, Projelerle ilgili yapılan çalışmaların, okulların eğitimine olumlu etkilerinin olup olmadığı, öğrencilerin bireysel gelişimine katkı sağlayıp sağlamadığı, dil öğrenimi açısından olumlu gelişmelere yol açıp açmadığıdır. Araştırmanın çalışma grubu, Comenius okul ortaklıkları projelerinden yararlanan ilk ve ortaöğretim öğrencileridir. Araştırmada veri toplamak için ölçek geliştirilmiştir. Geçerliliği ve güvenilirliği yapılan ölçeğin, uygulanması sonucunda; Comenius okul ortaklıkları projesinden yararlanan öğrencilerin, okulla ilgili olumlu düşünceler geliştirdikleri, beklentilerin arttığı; derslere katılımlarında artış olduğu, sorumluluk almaktan kaçınmayarak sosyal faaliyetlere daha çok katılmak istedikleri; işbirliği kurmaktan zevk aldıkları, problemlerin çözümünde daha yaratıcı oldukları; yabancı dil öğrenme isteklerinin arttığı ve farklı kültürlere ait önyargularının azaldığı görülmüştür.

***Anahtar sözcükler:** okul ortaklığı projeleri, AB eğitim programları*

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında büyük bir hız kazanan küreselleşme hareketlerinin sonucu olarak ortaya çıkan uluslar arası kuruluşlar ve topluluklar, ekonomik ve siyasi alanda yürüttükleri işbirliğinin yanı sıra, eğitimi çağın gelişmelerine uyarlamak ve kaliteyi artırmak için birçok ortak projeler ve faaliyetler ortaya koymakta ve yürütmektedirler.

Bir Mayıs 2004 yılında 10 yeni ülkenin katılımıyla üye sayısı 25'e çıkan Avrupa Birliği, eğitim konusunda hassasiyetle durmakta ve önemli faaliyetlerin yürütülmesini sağlamaktadır. Bu amaçla kurulan Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Dairesi, birliğe üye ve aday ülkeler ile antlaşmada yer alan diğer ülkelere katkı yapıp, eğitimlerini geliştirip hedeflenen standart seviyeye ulaştırmaya yönelik eğitim ile ilgili yardım programlarının koordinasyonunu sağlamaktadır (Yayan, 2003). Avrupa Birliği eğitim programları üç ana başlıkta toplanmaktadır. Bunlar; yaşam boyu öğrenmenin geliştirilmesi, yarının mesleklerine hazırlama ve teknolojik değişimlere uyum sağlanmasının teşvik edilmesini kapsayan Leonardo Da Vinci, gençlik ile ilgili konularda işbirliğini teşvik etmeye yoğunlaşan Gençlik ve genel eğitim alanındaki eylem programı olan Socrates'tir (Ulusal Ajans, 2005).

Comenius

Comenius, Socrates programları kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerden biridir. Anaokulu çocuklarından herhangi bir yaştaki yetişkin öğrencilere ve okul ortaklıklarından Socrates'e katılan ülkelerdeki eğitim politikalarının analizine kadar, geniş bir eğitim alanını kapsamayan Socrates programının, Comenius dışında yedi faaliyet alanı daha bulunmaktadır. Bunlar; Erasmus, Grundvig, Lingua, Minerva, Gözlem ve Yenilik, Ortak Faaliyetler ve Destek Faaliyetleridir (Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı, 2006; Socrates Rehberi 2000, 8).

Avrupa topluluğunun Socrates Faaliyet programının bir alt faaliyeti ve eğitimin ilk aşaması olan, okul öncesinden başlayarak ilköğretim ve ortaöğretimle ilgili faaliyetleri kapsayan Comenius, eğitim sektörünün tüm üyelerini (öğrenciler, öğretmenler, diğer eğitim personeli, yerel yöneticiler, veli birlikleri, eğitim kuruluşları) kapsamaktadır. Comenius okul ortaklıkları, okul personelinin eğitimi ve okul eğitim ağları projelerini desteklemektedir (europa.eu.int, 2006).

Comenius, üç temel hedef doğrultusunda faaliyetleri desteklemektedir. Bu hedefler, okul eğitiminin kalitesinin yükseltilmesi ve okul eğitimindeki

Avrupa boyutunun güçlendirilmesi, dil öğreniminin teşvik edilmesi ve kültürler arası bilincin geliştirilmesidir (Atabay, 2003).

Comenius, farklı kültürlerin anlaşılmasına yönelik bilincin artırılmasını teşvik etmek, okul eğitimi sektöründe kültürler arası eğitim girişimleri geliştirmek, kültürler arası eğitim alanında öğretmenlerin becerilerini iyileştirmek, ırkçılık ve yabancı korkusuna karşı mücadeleyi desteklemek, göçmen işçilerin, meslek nedeniyle seyahat edenlerin, çingenelerin ve gezginlerin eğitimini iyileştirmek için tasarlanmış, ülkeler arası etkinliklerle Avrupa'daki okul eğitiminde kültürler arası diyalogun teşvik edilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Dil öğrenilmesinin teşviki için ise, yabancı dil olarak Avrupa dillerinin öğretiminde kalitenin iyileştirilmesi, dil öğretmenlerinin pedagojik becerilerinin iyileştirilmesi, daha az kullanılan ve öğretilen Avrupa dillerini öğreten öğretmenlerin dil becerilerinin geliştirilmesi, öğretilen yabancı dillerin çeşitliliğinin artırılması, tüm öğretmenlerin ve öğrencilerin konuştukları dil sayısını ve bunları konuşma becerilerini geliştirme yolunda teşvik edilmesi gibi faaliyetler desteklenmektedir. Comenius kapsamında Comenius 1 okul ortaklıkları, Comenius 2 öğretmenlerin ve diğer personelin eğitimi, Comenius 3 ağların geliştirilmesi olmak üzere üç farklı faaliyet alanı yer almaktadır. Bunlardan Comenius 1 Ulusal ajans merkezli, diğer ikisi komisyon merkezli faaliyetler kapsamında yer almaktadır (Socrates Rehber, 2000, 35-37; <http://europa.eu.int>, 2005).

Comenius okul ortaklıkları, Socrates kapsamındaki 31 ülkeden okulların birlikte hazırlayarak uyguladıkları projeleri içermektedir. En az biri Avrupa Birliği üyesi olmak koşuluyla, sınırsız ortak okullar bir araya gelerek, istedikleri herhangi bir konuda proje hazırlayıp ulusal ajanslara veya komisyona başvurarak, mali destek isteyebilmektedirler. Comenius, ülkeler arası okul ortaklıklarını destekleyerek, genel Comenius hedeflerine erişilmesine katkıda bulunmasının yanı sıra, hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin iletişim ve sunum becerileri, karar verme, problem çözme, yaratıcılık, takım çalışması ve dayanışma gibi hem kişisel hem de mesleki yaşamla ilgili yeni beceriler kazanmaları amaçlamaktadır. Bu amacını, okul, dil ve okul gelişim projeleriyle gerçekleştirmektedir (Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı, 2006).

Okul Projeleri

En az biri Avrupa Birliği üyesi olmak koşulu ile azami üç okulun birlikte hazırladıkları Comenius Okul Projeleri, okullar arasında işbirliği ile eğitim

alanında sosyal ve kültürel farklılıkların bilincine varılması için faaliyetler gerçekleştirilmesini kapsar. Bu yolla eğitimin Avrupa boyutu artırılmak ve farklı Avrupa ülkelerinden gelen öğretmen ve öğrenci grupları arasında Avrupa işbirliği oluşturulmak istenmektedir. Bu işbirliği öğrenci ve öğretmenlere birbirlerinin ülkelerini, kültürlerini, düşünce biçimlerini ve yaşamlarını öğrenme fırsatı vermekte, birbirlerini daha iyi anlamayı öğrenmelerini sağlamaktadır (Comenius 1 Okulları İçin El kitabı, 2006).

Projenin konusu seçilirken herhangi bir kısıtlamaya gidilmemiş, her okulun istediği bir konuda proje hazırlamasına imkan verilmiştir. Bununla birlikte bugüne kadar yapılan projelerin büyük bir çoğunluğu kültürel miras konusu temelinde hazırlanmıştır (Socrates Rehber, 2000,38; Atabay,2004; Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı, 2006). Okul Projeleri 1-3 yıl sürelidir ve her yıl için yeni bir başvuru yapılarak farklı çalışmalar yapılır. Projenin toplam süresi boyunca her yıl en fazla 6 öğretmen ve 4 öğrencinin proje ortağı ülkelerde yapılacak toplantılara katılımı için mali destek verilmektedir. Projenin sonunda somut bir sonuç ürünü ortaya konulması beklenmektedir. Bu ürünler için de bir sınırlama yoktur ve çok fazla değişiklik göstermektedir (Ulusal Ajans, 2005).

Dil Projeleri

Okul projelerinden farklı olarak biri Avrupa Birliği üyesi olmak koşuluyla iki okulun ortaklaşa yürüttüğü dil projeleri, öğrencileri yabancı dil öğrenmeye teşvik etmeyi, yabancı dilde iletişim kurma becerilerini ve öğrenme kapasitelerini artırmayı amaçlamaktadır. Dil projelerinin amacı, dil eğitimi yapmak değildir. Amacı, seçilmiş bir konu üzerinde öğretmenlerin ve öğrencilerin diğer bir ülkenin öğretmen ve öğrencileriyle karşılıklı çalışarak dil öğrenmeleri ve öğrenilen dilde iletişim becerilerini artırmalarıdır. Dil projelerinin diğer bir amacı da, Socrates dahilindeki az kullanılan dillerin öğrenilmesi ve kullanılmasını teşvik ederek dil çeşitliliğinin artırılmasıdır (Comenius Bilgi Dokümanı, 2006)

Okul Gelişim Projeleri

Okul gelişim projeleri, okul yöneticilerine ve öğretmenlere deneyim ve bilgi alışverişi yapma, birlikte ihtiyaçlarına karşılık verecek yöntem ve yaklaşımları geliştirme ve katılan okullarda en etkin kurumsal ve pedagojik yaklaşımları deneme ve uygulamaya koyma fırsatı sağlamayı amaçlamaktadır. Proje konusu çatışma ve şiddetin önlenmesi, etnik azınlık

gruplarının okula entegrasyonu, esnek ve kişiselleştirilmiş öğretim yöntemleri ve sınıf yönetimi, öğrenci becerilerinin iş bulabilmelerini sağlama açısından geliştirilmesi, eşit fırsatların teşvik edilmesi gibi konuları içermelidir (Socrates Rehber, 2000; Comenius Okullar El Kitabı, 2000).

Avrupa Birliğinin 1995 yılında faaliyete geçirdiği ve Comenius'un dahil olduğu eğitim programlarından biri olan Socrates programlarında Türkiye, 26 Şubat 2002'de Brüksel'de imzalanan 20.06.2002 tarih ve 4763 sayılı kanunla onaylanması uygun bulunan "Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması"yla yer almaya başlamıştır (Resmi Gazete, 2002).

Socrates programının ilk aşamasında elde edilen sonuçlar, projelerin öğrenci, öğretmen veli, okul açısından birçok faydası olduğunu göstermiş ve bu olumlu sonuçlar doğrultusunda ikinci aşamaya geçilmiş ve bu aşamaya Türkiye'de dâhil edilmiştir. Türkiye'nin projeye dâhil olduğu 2002 yılından itibaren ülkenin her kesiminden projeler hazırlanmaya başlanmış ve 2004 yılında 126 olan proje başvurusu, 2005 yılında altı kat artarak 765'e çıkmıştır. Bu başvurulardan ilk yıl 100, 2005 yılında da toplam 264 projeye mali destek sağlanması kabul edilmiştir. 2006 yılında ise 453 projeye mali destek sağlanması kabul edilmiş, ancak bu projelerden yararlananların ilgili ülkelere gitmesi henüz gerçekleşmemiştir. Kayseri'den 2004 yılında iki, 2005 yılında 9, toplam 11 proje kabul edilmiştir (Tablo 1).

Bu projelerden ikisi dil projesi, diğer 9'u okul projesidir. Bu projelerden yeni kabul edilenlerden bazılarında henüz somut çalışmalar yapılmamakla birlikte, çoğunda proje toplantıları yapılmış ve sadece üç okulun öğrenci ve öğretmenleri ((TED Koleji Vakfı İlköğretim Okulu, Mustafa Özkan Anadolu Lisesi, Hisarcıklıoğlu Fen Lisesi) farklı ülkelere giderek yeni deneyimler edinme fırsatı yakalamışlardır. Bu bağlamda Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin, Comenius'un amaçlarının gerçekleşmesine katkı sağlayıp sağlamadığı bu araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Projelerle ilgili yapılan çalışmaların, okulların eğitimine olumlu etkilerinin olup olmadığı, öğrencilerin bireysel gelişimine katkı sağlayıp sağlamadığı, dil öğrenimi açısından olumlu gelişmelere yol açıp açmadığı bu araştırmanın alt problemlerini oluşturmaktadır.

TABLO 1

Kayseri’de Kabul Edilen Comenius Okul Ortaklıkları Projeleri-2005

Okul Adı	Proje Türü	Proje Adı
1. Arif Molu Anadolu Teknik Lisesi	Okul Gelişim Projesi	Ways of Improving Students' Autonomy and Initiative in the Learning Process
2. Bünyan Anadolu Lisesi	Okul Projesi	Discover Your Own Way to Enjoy Science at School
3. Kocasinan Merkez Kız Meslek Lisesi	Okul Gelişim Projesi	European Innovation in Teaching/ Learning Process
4. Mustafa Özkan Anadolu Lisesi	Okul Projesi	Discover Your Own Way to Enjoy Science at School
5. Özel Atlas İlköğretim Okulu Kayseri	Okul Projesi	My Country Means our Europe
6. Özel İstikbal İlköğretim Okulu	Okul Projesi	Building a Better Europe, by Sharing Cultural Experiences about our Different Cultures and Environments
7. Özel Yılmaz Akansu İlköğretim	Okul Projesi	Extending our Classrooms, by Sharing Experiences About our Different Cultures and Environments
8. TED Kayseri Koleji Vakfı İlköğretim Okulu	Dil Projesi	AKU (Let's Accept, Know and Understand Each Other)
10. TED Kayseri Koleji Vakfı Lisesi	Okul Projesi	Nature Conservation : National Parks and Reservoirs (So Close to Diversity, So Close to Life)
9. TED Kayseri Koleji Vakfı İlköğretim Okulu	Dil Projesi	The Importance of Water in Our Life
11. Özel Hisarcıklioğlu Fen Lisesi	Okul Projesi	Legends Across Europe

Yöntem

Araştırma tarama yönteminde bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma evreni Comenius Okul Ortaklıkları projelerinden yararlanan ilk ve ortaöğretim öğrencilerdir. Araştırmada örneklem alınma yoluna gidilmiş ve sadece 2005 yılında Kayseri ilinde, sözkonusu Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinden yararlanan okullardaki öğrencilerle (TED Koleji Vakfı İlköğretim Okulundan 24 öğrenci, Mustafa Özkan Anadolu Lisesinden 23 öğrenci, Hisarcıklıoğlu Fen Lisesinden 18 öğrenci), aynı projeden yararlanan İtalya Verona Einaudi okulu öğrencileri (20 öğrenci) olmak üzere toplam 84 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada veri toplamak için anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan beşli likert tipi ölçek, Socrates ve Comenius amaçları göz önünde tutularak hazırlanmıştır. Oluşturulan anket taslağı Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görev yapan öğretim üyelerine incelettirilerek, maddelerin konuyu kapsayıp kapsamadığı konusunda fikirleri alınmıştır. Gelen öneri ve eleştiriler doğrultusunda anket, araştırmacı tarafından 5 alt boyuta ayrılmıştır. Aracın alt ölçeklerinin (boyutlarının) yapı geçerliği için faktör analizi yapılmıştır. Aracın güvenilirliği için de Cronbach Alpha Güvenirlik katsayısı; maddelerin ayırt ediciliği için ise madde toplam korelasyonu katsayıları hesaplanması yoluna gidilmiştir. Bu analizler, alt ölçeklerin her biri için ayrı ayrı yapılmıştır. Analizler ile her bir alt ölçeğin, birbirini dışta tutan bağımsız boyut ya da faktörlere ayrılması yerine “tek boyutlu” olup olmadığı ve “iç tutarlıkları” saptanmak istenmiştir (Balci, 1998, s.324). Faktör analizi yapılırken, madde seçiminde “faktör yükleri .35 ve üstü değere sahip olan maddelerin ölçeğe alınarak, bu değer altındaki faktör yükü bulunan maddelerin ölçekten atılması” ölçütü esas alınmıştır. Yapılan faktör analizi sonuçları Tablo 2'de bulunmaktadır.

Ölçek, sözkonusu projeden yararlanan Türk öğrencilerine Türkiye'de, İtalyan öğrencilerine ise proje nedeniyle 1 haftalık ziyaret yapıldığı sırada araştırmacı tarafından İtalya'da uygulanmıştır.

TABLO 2

Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin Eğitime Etkisi Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

A. Okul ve Öğretmene Karşı Tutum	Fak. yük.	Md. top. r
1. Okula hakkındaki düşüncelerim olumlu yönde değişti	,59	66
2. Okula daha istekli geliyorum	,60	66
3. Okulumu daha çok benimsiyorum	,64	70
4. Okuldan beklentilerim arttı	,46	56
5. Okulda takım ruhunun arttığını düşünüyorum	,36	50
6. Öğretmenlerime karşı tutumunda değişmeler oldu	,35	48
7. Öğretmenlerime karşı daha saygılı davranıyorum	,55	65
8. Öğretmenlerimden beklentilerim arttı	,56	66
Toplam Varyansın % 51'ini açıklamaktadır. Özdeğeri 4.14'tür. Alpha ise .86 dir		
B. Derslere Karşı Tutum		
1. Dersleri daha istekli dinliyorum	,72	70
2. Derslere daha çok katılıyorum	,64	62
3. Ödevlerimi hiç aksatmıyorum	,44	49
4. Sorumluluk almaktan kaçınmıyorum	,45	51
5. Sosyal faaliyetlere istekle katılıyorum	,49	53
Toplam Varyansın % 55'ini açıklamaktadır. Özdeğeri 2.06'dır. Alpha ise .79 dur		
C. İletişim Kurma ve Yaratıcılık		
1. Arkadaşlarımla ilişkilerim daha iyi	,50	60
2. Arkadaşlarımla sürekli işbirliği yapıyorum	,70	76
3. Arkadaşlarımla birlikte olmaktan ve birlikte iş yapmaktan zevk duyuyorum	,52	63
4. İnsanlarla daha kolay iletişim kurabiliyorum	,52	62
5. Karşılaştığım problemleri daha mantıklı düşünerek çözebiliyorum	,60	68
6. Her konuda orijinal fikirler üretebiliyorum	,62	70
7. Olaylar karşısında daha mantıklı kararlar verebiliyorum	,56	65
8. Yaratıcılığımı ortaya çıkaran faaliyetlere katılıyorum	,38	51
Toplam Varyansın % 55'ini açıklamaktadır. Özdeğeri 4.19'dur. Alpha ise .88 dir.		
D. Yabancı Dil Öğrenme		
1. Avrupa dillerini öğrenmeye hevesim arttı	,73	75
2. Yabancı dil öğrenmenin çok faydalı olduğunu düşünüyorum	,74	76
3. Okullarda ikinci yabancı dil derslerinin olması gerekir	,55	59
4. Yabancı dil dersine karşı ilgim arttı	,71	74
5. Yabancı dil dersinde derse katılımım arttı.	,55	61
Toplam Varyansın % 65'ini açıklamaktadır. Özdeğeri 3.30'dur. Alpha ise .86 dir.		

TABLO 2

Comenius Okul ... (devamı)

E. Kültürel Tutum		
1. Türk kültürünü tanıtmak için çalışmalar yapıyorum	,67	51
2. Farklı kültürler hakkında bilgi edindim	,63	61
3. Farklı kültürlerle karşı önyargım azaldı	,58	58
4. Eğitim Sistemleri hakkında yeterince bilgi edindim	,51	57
5. Kültürler arası farklılığın bir değer olarak kabul edilmesi gerekir	,53	56
6. Farklı kültürler hakkında önyargıların yıkılması için çalışmalar yapıyorum	,54	49
7. Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi gerekir	,57	55
8. Okul müfredatında farklı kültürleri tanıtan konuların yer alması gerekir.	,71	56
Toplam Varyansın % 46'sını açıklamaktadır. Özdeğeri 3.69'dür. Alpha ise .83 dür.		

Bulgular ve Yorum

Araştırmada 85 öğrenciye uygulanan ankette kademe, cinsiyet ve milliyet olarak üç adet bağımsız değişken belirlenmiştir. Araştırmada yer alan öğrencilerin 24'ü ilköğretim (%28,2), 61'i ortaöğretim (%71,8) kurumlarında öğrenimini sürdürmektedir. Bu öğrencilerin 35'i erkek (%41,2), 50'si kız (%58,8)'dir. Araştırmada 65 Türk (%76,5) ve 20 İtalyan (%23,5) öğrenci yer almıştır.

Okul ve Öğretmene Karşı Tutum Boyutu

Tablo 3'de de görüldüğü gibi, Öğrencilerin okul hakkındaki düşünceleri ile ilgili olarak cinsiyet ($t_{(85)}=0,250$, $p=.80$) ve milliyet ($t_{(85)}=,458$, $p=.64$) açısından bir farklılık görülmemesine karşın, kademe ($t_{(85)}=3,11$, $p=.00$) bazında farklılık ortaya çıkmaktadır. Ortalamalar açısından ele alındığında ise; ilköğretim öğrencileri az düzeyde, ortaöğretim öğrencileri çok düzeyde okul ile ilgili görüşlerinin olumlu yönde değiştiğini belirtmişlerdir. Bu farklılığın sebebi olarak anket uygulanan ilköğretim okulunun özel okul olması ve bu projeler henüz Türkiye'de uygulanmaya başlamadan benzer

projelerle öğrencileri yurt dışına götürmüş olması ve benzer faaliyetlerin sık sık uygulanıyor olması düşünülmektedir. Birinci soruya cinsiyet ve milliyet açısından bakıldığında erkek, kız; Türk, İtalyan öğrenciler çok düzeyde okula karşı hislerinin olumlu yönde değiştiğini belirtmişlerdir.

TABLO 3

Okul ve Öğretmene Karşı Tutum Boyutuyla İlgili Öğrenci Görüşlerinin Kademe, Cinsiyet ve Milliyet Değişkenlerine Göre t-Testi Sonuçları

M	Kademe (İlköğ. N=24, Ortaöğ. N= 61)				Cinsiyet (Erkek N= 35, Kız N=50)				Milliyet (Türk N=65, İtalyan N=20)						
		X	S	t	p		X	S	t	p		X	S	t	p
1	İlköğretim	2,58	1,05	3,11	.00	Erkek	3,31	1,36	,250	.80	Türk	3,30	1,36	,458	.64
	Ortaöğretim	3,54	1,34			Kız	3,24	1,33			İtalyan	3,15	1,25		
2	İlköğretim	2,58	1,44	1,39	.16	Erkek	3,05	1,34	,772	.44	Türk	3,04	1,44	1,54	.12
	Ortaöğretim	3,04	1,35			Kız	2,82	1,42			İtalyan	2,50	1,14		
3	İlköğretim	2,70	1,26	2,36	.02	Erkek	3,57	1,35	1,99	.05	Türk	3,33	1,40	1,30	.19
	Ortaöğretim	3,44	1,29			Kız	3,00	1,26			İtalyan	2,90	,96		
4	İlköğretim	2,91	1,47	2,53	.01	Erkek	3,51	1,52	,114	.91	Türk	3,50	1,50	,165	.86
	Ortaöğretim	3,72	1,25			Kız	3,48	1,24			İtalyan	3,45	,75		
5	İlköğretim	3,20	1,25	1,05	.29	Erkek	3,28	1,25	,953	.34	Türk	3,40	1,37	,597	.55
	Ortaöğretim	3,54	1,32			Kız	3,56	1,34			İtalyan	3,60	1,04		
6	İlköğretim	3,12	1,42	,599	.55	Erkek	3,11	1,34	,859	.39	Türk	3,32	1,45	,621	.53
	Ortaöğretim	3,32	1,39			Kız	3,38	1,44			İtalyan	3,10	1,20		
7	İlköğretim	3,70	1,48	,231	.81	Erkek	3,88	1,27	,663	.50	Türk	3,89	1,44	1,52	.13
	Ortaöğretim	3,78	1,37			Kız	3,68	1,49			İtalyan	3,35	1,18		
8	İlköğretim	3,37	1,27	,871	.38	Erkek	3,65	1,13	,565	.57	Türk	3,67	1,33	1,49	.14
	Ortaöğretim	3,63	1,25			Kız	3,50	1,34			İtalyan	3,20	,89		

Okula daha istekli gelip gelinmediği hususunda kademe ($t_{(85)} = 1,39$, $p=16$), cinsiyet ($t_{(85)} = 0,250$, $p=.80$) ve milliyet ($t_{(85)} = ,458$, $p=.64$) açısından farklılık ortaya çıkmamıştır. Başka bir ifadeyle, hem ilköğretim hem de ortaöğretim öğrencileri; hem erkek hem de kız öğrenciler ve hem Türk hem de İtalyan öğrenciler sözkonusu proje etkinliklerinin okula istekli gelme konusunda çok az bir etkisinin olduğunu belirtmektedirler. Okulu benimseme konusunda cinsiyet ($t_{(85)} = 1,99$, $p=.05$) ve milliyet ($t_{(85)} = 1,30$, $p=.19$) bazında bir farklılık olmamakla birlikte, kademe ($t_{(85)} = 2,36$, $p=.02$) açısından farklılık vardır. Ortalamalar incelendiğinde ilköğretim öğrencileri az düzeyde, ortaöğretim öğrencileri ise çok düzeyde okulu daha çok benimsediklerini belirtmişlerdir. Diğer ortalamalara baktığımızda erkek ve kız öğrencilerle, Türk ve İtalyan öğrenciler orta düzeyde görüş

belirtmişlerdir. Başka bir ifadeyle, Comenius okul ortaklıkları projesinin okulu benimseme konusunda etkisi çok azdır.

Okulla ilgili beklentilerin artışına bakıldığında cinsiyet ($t_{(85)}=,114$, $p=.91$) ve milliyet ($t_{(85)}= 0,165$, $p=.86$) değişkenleri açısından bir farklılık göze çarpmamasına karşın, yine kademe ($t_{(85)}=-2,53$, $p=.01$) bazında farklılık olduğu görülmektedir. Ortalamalara bakıldığında ilköğretim öğrencileri orta düzeyde görüş belirtirken, ortaöğretim öğrencileri çok düzeyde görüş beyan etmişlerdir. Bu farklılığı ortaya çıkaran sebep ilköğretim öğrencilerinin henüz ileriki yıllar için somut bir beklenti belirleyememiş olmaları söylenebilir. Okulda takım ruhunun artıp artmadığını sorgulayan maddede de öğrenci görüşlerinde kademe, cinsiyet ve milliyet açısından farklılık ortaya çıkmamıştır ($t_{kademe(85)}= 1,05$, $p=.29$; $t_{cinsiyet(85)}= ,953$, $p=.34$; $t_{milliyet(85)}= ,597$, $p=.55$). Ortalamalarda da öğrenciler çok düzeyde okulda takım ruhunun arttığını belirtmişlerdir. Okul ve öğretmenlere karşı tutum boyutunun 6., 7. ve 8. maddelerinde; öğretmenlere karşı tutumdaki değişme, daha saygılı olunması ve daha çok benimsenmesi konularında kademe, cinsiyet ve milliyet açısından öğrenci görüşlerinde farklılık ortaya çıkmamıştır. Ortalamalarda da öğretmenlere karşı tutumdaki değişmeler için öğrenciler az düzeyde, öğretmenlere duyulan saygı derecesinde ve öğretmenlerden beklentideki artış için ise çok düzeyde görüş bildirmişlerdir.

Okul ve öğretmenlere karşı tutum boyutuna kademe, cinsiyet ve milliyet açısından bakıldığında öğrenciler; okulla ilgili olumlu düşünceler geliştirdiklerini ve beklentilerinin arttığını, okulda takım ruhunun oluştuğunu düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenlere karşı tutumlarında da değişmeler olduğunu, daha saygılı davrandıklarını ve öğretmenlerinden daha çok şey beklediklerini düşünmektedirler. Ancak okulu benimseme ve okula gelme de etkisinin az olduğu görülmektedir.

Derslere Karşı Tutum Boyutu

Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin öğrencilerin dersleri daha istekli dinleyip dinlememe konusuna etkisi hususunda kademe ($t_{(85)}= ,64$, $p=.52$) ve cinsiyet ($t_{(85)}= ,967$, $p=.33$) açısından farklılık olmamasına karşın, milliyet ($t_{(85)}= 3,37$, $p=.00$) açısından anlamlı bir farklılık belirmektedir. Ortalamalara bakılacak olunursa, Türk öğrenciler orta düzeyde, İtalyan öğrenciler ise az düzeyde sözkonusu projelerin dersi daha istekli dinlemeye sevkettiğini belirtmişlerdir. Bu farklılığın sebepleri arasında, bir Avrupa ülkesi olan İtalya'da yaşayan İtalyan öğrencilerin bu projelerin dışında çeşitli projeler yapma imkanlarının olması, ayrıca, İtalyan okullarının eğitim

teknolojileri ve araç gereç açısından çok zengin imkânlarla sahip olması sayılabilir. Ayrıca okulun bitmiş iki adet Comenius projesi yer almakta ve her yıl farklı ülkelerden okullarla öğrenci değişimi faaliyetleri yürütülmektedir. Bu bağlamda eğitim sistemlerindeki farklılık, derslerde uygulanan yöntem ve teknikler ve kullanılan öğretim teknolojileri, geçmiş yıllarda benzer projelerde yer alma gibi etkenler bu farklılığın ortaya çıkmasında rol oynayan faktörler olarak kabul edilebilir.

Derslere katılımın artışı noktasında yine kademe ($t_{(85)} = ,66$, $p = ,51$) ve cinsiyet ($t_{(85)} = 1,00$, $p = ,31$) açısından farklılık görülmemekle birlikte, milliyet ($t_{(85)} = 3,60$, $p = ,00$) açısından farklılık görülmektedir. Yani, Türk öğrenciler orta düzeyde görüş belirtirken, İtalyan öğrenciler az düzeyde derse katılımın artışı konusunda görüş belirtmektedirler. İlköğretim ve ortaöğretim öğrencileri ve erkek ve kız öğrenciler konuyla ilgili orta düzeyde görüş belirtmişlerdir. Ödevlerin yapılması ve sorumluluk alma açısından gruplar arasında herhangi bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Ortalamalara göre ankete katılan bütün öğrenciler (ilköğretim, ortaöğretim; erkek, kız; Türk, İtalyan) ödevlerini aksatmadıkları ve sorumluluk almaktan kaçınmadıkları hususunda çok düzeyde görüş belirtmişlerdir.

TABLO 4

Derslere Karşı Tutum Boyutuyla İlgili Öğrenci Görüşlerinin Kademe, Cinsiyet ve Milliyet Değişkenlerine Göre T-Testi Sonuçları

M	Kademe (İlköğ. N=24, Ortaöğ. N= 61)	Cinsiyet (Erkek N= 35; Kız N=50)				Milliyet (Türk N=65, İtalyan N=20)									
		X	S	t	p	X	S	t	p	X	S	t	p		
1	İlköğretim	3,12	1,36	,64	,52	Erkek	3,14	1,35	,967	,33	Türk	3,23	1,32	3,37	,00
	Ortaöğretim	2,91	1,32			Kız	2,86	1,30			İtalyan	2,15	,98		
2	İlköğretim	3,20	1,06	,66	,51	Erkek	3,22	1,21	1,00	,31	Türk	3,32	1,23	3,60	,00
	Ortaöğretim	3,00	1,39			Kız	2,94	1,36			İtalyan	2,20	1,15		
3	İlköğretim	3,45	1,50	,77	,43	Erkek	3,20	1,32	,484	,62	Türk	3,21	1,38	,851	,39
	Ortaöğretim	3,21	1,22			Kız	3,34	1,30			İtalyan	3,50	1,00		
4	İlköğretim	3,50	1,17	,48	,62	Erkek	3,68	1,10	,555	,58	Türk	3,70	1,24	1,51	,13
	Ortaöğretim	3,63	1,19			Kız	3,54	1,24			İtalyan	3,25	,91		
5	İlköğretim	3,70	1,48	,39	,69	Erkek	3,48	1,44	,681	,49	Türk	3,78	1,44	2,05	,04
	Ortaöğretim	3,57	1,40			Kız	3,70	1,41			İtalyan	3,05	1,23		

Comenius Okul Ortaklıkları

Sosyal faaliyetlere istekle katılıp katılmama konusundaki öğrenci görüşlerinde, kademe ve cinsiyet açısından herhangi bir farklılık ortaya çıkmamış ($t_{\text{kademe}(85)} = ,39$, $p=69$; $t_{\text{cinsiyet}(85)} = -681$, $p=.49$), buna karşın milliyet açısından öğrencilerin görüşleri arasında farklılık ortaya çıkmıştır ($t_{\text{milliyet}(85)} = 2,05$, $p=.04$). Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin Türk öğrencilere çok düzeyde, İtalyan öğrenciler ise az düzeyde sosyal faaliyetlere katılmaları konusunda motive ettiği görülmüştür. Sosyal faaliyetlere maalesef Türkiye’de fazla önem verilmemekte ve bu yüzden eğitim-öğretim sürecinde yeterince sosyal faaliyet ortamları oluşturulmamakta, sadece özel günler ve kutlamalarda zoraki katılımlarla ufak çaplı faaliyetler düzenlenmektedir. Comenius projeleri öğrenciler için pek çok sosyal etkinlik ortamı sağlamaya yönelik faaliyetler içermektedir. Bundan dolayı öğrencilerin faaliyetlere istekle katılımlarında artış olduğu düşünülmektedir. Ankete katılan İtalyan öğrenciler ise eğitim-öğretim sürecinde sayısız sosyal faaliyet ortamına sahip oldukları ve zaten yeterince bu faaliyetlerde istekle yer aldıklarından Comenius projeleri bu öğrencilerin faaliyetlere katılımlarını artırma açısından çok da önemli bir itici güç olamamıştır.

Derslere karşı tutum boyutuna kademe, cinsiyet ve milliyet açısından bakıldığında öğrenciler; dersleri daha istekli dinlediklerini ve derslere katılımlarında artış olduğunu, ödevlerini zamanında yaptıklarını ve sorumluluk almaktan çekinmeyerek sosyal faaliyetlerde gönüllülük esasında yer aldıklarını düşünmektedirler bu boyutun hemen hemen tüm maddelerinden etkilenme bakımından, Türk öğrencilerin İtalyan öğrencilere göre fazla olduğu görülmektedir.

İletişim Kurma ve Yaratıcılık Boyutu

Tablo 5’de de görüldüğü gibi, anketin iletişim becerilerini ve yaratıcı düşünme yetilerinde herhangi bir değişim olup olmadığını ölçmeye yönelik boyutunda yer alan sekiz maddenin hiç birinde kademe cinsiyet ve milliyet değişkenleri açısından öğrenci görüşlerinde herhangi bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin ilköğretim ve ortaöğretim, erkek ve kız ve Türk ve İtalyan öğrenciler, arkadaşlık ilişkilerinin durumu ve işbirliği yapma oranındaki artış olup olmadığı hususunda orta düzeyde etkili olduğunu; arkadaşlarıyla birlikte olmaktan zevk aldıkları ve iletişim becerilerinde ilerleme olduğu hususunda ise çok düzeyde; problem çözme, orijinal fikirler üretebilme ve mantıklı kararlar verme ve yaratıcılığı ortaya çıkaran faaliyetlerde yer alma hususunda orta düzeyde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

TABLO 5

İletişim Kurma ve Yaratıcılık Boyutuyla İlgili Öğrenci Görüşlerinin Kademe, Cinsiyet ve Milliyet Değişkenlerine Göre T-Testi Sonuçları

M	Kademe (İlköğ. N=24, Ortaöğ. N= 61)	Cinsiyet (Erkek N= 35; Kız N=50)				Milliyet (Türk N=65,İtalyan N=20)									
		X	S	t	p	X	S	t	p	X	S	t	p		
1	İlköğretim	3,66	1,43	1,08	.28	Erkek	3,34	1,34	,387	.70	Türk	3,43	1,04	,230	.81
	Ortaöğretim	3,31	1,33			Kız	3,46	1,38			İtalyan	3,35	1,43		
2	İlköğretim	3,54	1,38	,153	.87	Erkek	3,37	1,30	,771	.44	Türk	3,41	,95	1,12	.26
	Ortaöğretim	3,49	1,33			Kız	3,60	1,37			İtalyan	3,80	1,40		
3	İlköğretim	3,95	1,42	,805	.42	Erkek	3,60	1,28	1,04	.29	Türk	3,81	,93	,494	.62
	Ortaöğretim	3,70	1,25			Kız	3,90	1,31			İtalyan	3,65	1,33		
4	İlköğretim	3,70	1,42	,288	.77	Erkek	3,51	1,24	,837	.40	Türk	3,61	,78	,429	.66
	Ortaöğretim	3,62	1,14			Kız	3,74	1,20			İtalyan	3,75	1,38		
5	İlköğretim	3,20	1,17	,539	.59	Erkek	3,34	1,28	,080	.93	Türk	3,35	,96	,312	.75
	Ortaöğretim	3,37	1,34			Kız	3,32	1,32			İtalyan	3,25	1,27		
6	İlköğretim	3,29	1,08	,011	.99	Erkek	3,20	1,23	,565	.57	Türk	3,43	1,22	1,79	.07
	Ortaöğretim	3,29	1,35			Kız	3,36	1,32			İtalyan	2,85	1,29		
7	İlköğretim	3,33	1,16	,088	.93	Erkek	3,28	1,25	,403	.68	Türk	3,44	1,19	1,21	.22
	Ortaöğretim	3,36	1,32			Kız	3,40	1,30			İtalyan	3,05	1,41		
8	İlköğretim	3,20	1,41	,130	.89	Erkek	2,82	1,31	1,93	.06	Türk	3,32	1,30	1,75	.08
	Ortaöğretim	3,16	1,41			Kız	3,42	1,41			İtalyan	2,70	1,04		

Bir başka ifadeyle öğrencilerin; arkadaşlık ilişkilerinin daha iyi olduğunu, daha çok işbirliği yaptıklarını ve birliktelik ve işbirliğinden zevk aldıklarını, ayrıca diğer insanlarla daha rahat iletişim kurabildiklerini düşündükleri görülmektedir. Ayrıca yaratıcılık açısından kendi problemlerinin çözümünde daha mantıklı hareket ettiklerini, orijinal fikirler ortaya koyabildiklerini, karar vermede daha mantıklı davrandıklarını ve yaratıcılığı artırıcı etkinliklerde yer aldıklarını da düşünmektedirler. Comenius okul ortaklıkları projesinin, öğrencilere arkadaşlarıyla birlikte olmaktan zevk almayı, iletişim becerisinde ilerleme konularında etkili olduğu görülmektedir.

Yabancı Dil Öğrenme Boyutu

Comenius projelerinin yabancı dil öğrenimine nasıl bir etkisi olduğunu ortaya çıkarmaya yönelik olan yabancı dil öğrenme boyutuyla ilgili tabloya bakıldığında, Avrupa dillerini öğrenmeye daha istekli olma, yabancı dil öğrenmenin faydasını farkında olma ve okullarda ikinci yabancı dil dersinin olmasını gerekliliği açısından kademe, cinsiyet, ve milliyet

değişkenleri bazında öğrenci görüşlerinde herhangi bir farklılığın oluşmadığı, bir başka ifadeyle, hem ilk ve ortaöğretim hem erkek-kız hem de Türk-İtalyan öğrenciler, projelerin, sözkonusu alanlarda çok düzeyde kendilerine etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Yabancı dil dersine karşı olan ilginin artıp artmaması hususunda kademe ($t_{(85)} = ,844$, $p=.40$) ve cinsiyet ($t_{(85)} = ,300$, $p=.76$) açısından öğrenci görüşlerinde farklılığa rastlanmamakla birlikte, milliyet ($t_{(85)} = 2,62$, $p=.01$) açısından farklılık ortaya çıkmıştır. Ortalamalara bakacak olursak, hem ilköğretim ve ortaöğretim, hem de erkek ve kız öğrenciler, sözkonusu projeye, çok düzeyde yabancı dil dersine karşı ilgilerinin attığını belirtmişlerdir. Ayrıca bu maddeye Türk öğrencilerin, İtalyan öğrencilere göre daha fazla katılım göstermelerinin sebebi, İtalya'daki okulun yabancı dil eğitimi veren teknik bir okul olması, çok sayıda öğrencinin değişimi projelerinde yer almış olması gösterilebilir. Yabancı dil dersinde derse katılım noktasında kademe, cinsiyet ve milliyet açısında öğrenci görüşlerinde farklılık ortaya çıkmamış ($t_{\text{kademe}(85)} = ,833$, $p=.40$ $t_{\text{cinsiyet}(85)} = 1,11$, $p=.27$; $t_{\text{milliyet}(85)} = 1,20$, $p=.23$) ve projelerin kendilerini çok düzeyde etkilediğini belirtmişlerdir.

TABLO 6

Yabancı Dil Öğrenme Boyutuyla İlgili Öğrenci Görüşlerinin Kademe, Cinsiyet ve Milliyet Değişkenlerine Göre T-Testi Sonuçları

M	Kademe (İlköğ. N=24, Ortaöğ. N= 61)	Cinsiyet (Erkek N= 35; Kız N=50)					Milliyet (Türk N=65, İtalyan N=20)								
		X	S	t	p	X	S	t	p	X	S	t	p		
1	İlköğretim	4,29	1,33	1,04	,29	Erkek	3,82	1,38	1,53	,12	Türk	4,09	1,31	,294	,77
	Ortaöğretim	3,98	1,17			Kız	4,24	1,07			İtalyan	4,00	,85		
2	İlköğretim	4,50	1,02	,964	,33	Erkek	4,28	1,17	,224	,82	Türk	4,32	1,20	,082	,93
	Ortaöğretim	4,24	1,12			Kız	4,34	1,04			İtalyan	4,30	,65		
3	İlköğretim	3,95	1,22	,239	,81	Erkek	3,88	1,43	,754	,44	Türk	3,93	1,40	,947	,40
	Ortaöğretim	4,03	1,36			Kız	4,10	1,29			İtalyan	4,25	,78		
4	İlköğretim	4,08	1,17	,844	,40	Erkek	3,82	1,36	,300	,76	Türk	4,09	1,31	2,62	,01
	Ortaöğretim	3,80	1,44			Kız	3,92	1,39			İtalyan	3,20	1,36		
5	İlköğretim	3,95	1,26	,833	,40	Erkek	3,57	1,35	1,11	,27	Türk	3,86	1,36	1,20	,23
	Ortaöğretim	3,68	1,37			Kız	3,90	1,32			İtalyan	3,45	1,23		

Yabancı dil öğrenme boyutuna kademe, cinsiyet ve milliyet açısından bakıldığında öğrenciler; Comenius Okul Ortaklıkları projelerinin, Avrupa dillerini öğrenmeye karşı heveslerini artırdığını, yabancı dil öğrenmenin

faydalı olduğunu düşündüğünü, okullarda ikinci yabancı dil dersinin gerekli olduğuna inandıklarını ve yabancı dil derslerine karşı hem ilgilerinin hem de derse katılımlarını artırdığını belirtmişlerdir. Bu boyutta yer alan beş maddenin hepsiyle ilgili olarak öğrencilerin çok yüksek düzeyde görüş belirtmeleri Comenius projelerinin dil öğreniminin teşviki açısından çok başarılı olduğunu gösterir. Bu durumun, dil öğretimi açısından çok olumlu sonuçlar doğurması muhtemeldir.

Kültürel Tutum Boyutu

Kültürel tutumla ilgili tablo incelendiğinde kendi kültürel değerlerinin tanıtılması ve farklı kültürleri hakkında bilgi edinilmesini sorgulayan 1. ve 2 maddelerde değişkenler açısından bir farklılık görülmemektedir. Ortalamalara bakıldığında ise, Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin, kültürel değerlerin tanıtılması için çalışmalar yapma noktasında bütün öğrenciler (ilköğretim, ortaöğretim; erkek, kız; Türk, İtalyan) orta düzeyde; farklı kültürler hakkında bilgi edinilmesi noktasında ise çok düzeyde etki yaptığını belirtmişlerdir.

TABLO 7

Kültürel Tutum Boyutuyla İlgili Öğrenci Görüşlerinin Kademe, Cinsiyet ve Milliyet Değişkenlerine Göre T-Testi Sonuçları

M	Kademe (İlköğ. N=24, Ortaöğ. N= 61)	Cinsiyet (Erkek N= 35; Kız N=50)					Milliyet (Türk N=65,İtalyan N=20)								
		X	S	t	p	X	S	t	p	X	S	t	p		
1	İlköğretim	3,25	1,25	,23	.81	Erkek	3,08	1,44	1,21	.22	Türk	3,33	1,39	,386	.70
	Ortaöğretim	3,32	1,45			Kız	3,46	1,35			İtalyan	3,20	1,43		
2	İlköğretim	3,87	1,26	1,18	.24	Erkek	3,37	1,26	1,44	.15	Türk	3,60	1,35	,150	.88
	Ortaöğretim	3,50	1,29			Kız	3,78	1,29			İtalyan	3,65	1,08		
3	İlköğretim	2,91	1,36	2,19	.03	Erkek	2,97	1,36	2,61	.01	Türk	3,26	1,36	1,67	.09
	Ortaöğretim	3,57	1,47			Kız	3,68	1,13			İtalyan	3,80	,83		
4	İlköğretim	3,25	1,23	,384	.69	Erkek	3,17	1,17	1,02	.30	Türk	3,33	1,22	,126	.90
	Ortaöğretim	3,36	1,32			Kız	3,44	1,19			İtalyan	3,30	1,08		
5	İlköğretim	3,54	1,17	,118	.90	Erkek	3,28	1,22	1,54	.12	Türk	3,47	1,30	,576	.56
	Ortaöğretim	3,50	1,17			Kız	3,68	1,11			İtalyan	3,65	,58		
6	İlköğretim	2,70	1,26	,188	.85	Erkek	2,31	1,34	2,56	.01	Türk	2,81	1,46	,760	.44
	Ortaöğretim	2,77	1,40			Kız	3,06	1,30			İtalyan	2,55	,94		
7	İlköğretim	3,83	1,12	,064	.94	Erkek	3,74	1,26	,651	.51	Türk	3,90	1,29	,818	.41
	Ortaöğretim	3,85	1,27			Kız	3,92	1,20			İtalyan	3,65	,98		
8	İlköğretim	3,75	1,35	,348	.72	Erkek	3,37	1,39	1,78	.07	Türk	3,64	1,41	,308	.75
	Ortaöğretim	3,63	1,30			Kız	3,88	1,22			İtalyan	3,75	,91		

Farklı kültürlere karşı önyargının azalması yönünde milliyet ($t_{(85)} = 1,67$, $p=.09$) açısından öğrenci görüşlerinde fark ortaya çıkmazken; kademe ($t_{(85)} = 2,19$, $p=.03$) ve cinsiyet ($t_{(85)} = 2,61$, $p=.01$) değişkenleri açısından öğrenci görüşlerinde fark ortaya çıkmıştır. Ortalamalar açısından bakıldığında, Türk ve İtalyan öğrenciler önyargılarının azaldığı yönünde çok düzeyde görüş beyan etmişlerdir. İlköğretim öğrencileri az düzeyde, buna karşın ortaöğretim öğrencileri çok düzeyde önyargılarının azaldığını belirtmişlerdir. Önyargıların ortadan kaldırılması, kültürlerarası diyalogun geliştirilmesi ile mümkün olduğu bilinmektedir. Comenius projelerinin açık ya da gizli hedeflerinden olan bu durumun olumlu yönde gelişmesi hayli önemlidir.

Cinsiyet açısından ortalamalara bakıldığında ise erkek öğrencilerin az düzeyde, kız öğrencilerin ise çok düzeyde farklı kültürlere karşı önyargılarının azaldığını belirttikleri görülmektedir. Eğitim sistemleri hakkında bilgi edinilmesi, kültürlerarası farklılığın bir değer olduğunun kabul edilmesini kapsayan 4. ve 5. maddelerde kademe, cinsiyet ve milliyet bazında öğrenci görüşleri açısından farklılığın oluşmadığı görülmektedir. Ortalamalar açısından bakıldığında, projelerin ilgili konularda, ilköğretim-ortaöğretim, erkek-kız ve Türk –İtalyan öğrenciler, çok düzeyde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Farklı kültürlerin tanıtılması çalışmaları açısından kademe ve milliyet bazında farklılık göze çarpmamakla birlikte, cinsiyet açısından farklılık olduğu görülmektedir. Ortalamalara bakılınca da bu durum açıkça görülmektedir. Şöyle ki; erkek öğrenciler az düzeyde, kız öğrenciler çok düzeyde görüş belirtmişlerdir ($\bar{x}_{\text{erkek}} = 2,31$, $\bar{x}_{\text{kız}} = 3,60$). Buna göre, Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin, kültürleri tanıtmaya ve tanıma konusunda kızları, erkeklere göre daha fazla etkilemiş olduğu söylenebilir. Okullarda kültürler arası dayanışmayı artırıcı etkinliklere yer verilmesi ve müfredatta farklı kültürleri tanıtan konuların yer alması konusunda kademe, cinsiyet ve milliyet açısından bir farklılığın ortaya çıkmadığı gözlenmektedir. Ortalamalar açısından bakıldığında ise, kültürlerarası dayanışmayı artırıcı etkinliklerin ve konuların okulda yer alması konusunda öğrenci görüşlerinin bütün değişkenler boyutunda çok düzeyde olduğu görülmektedir.

Kültürel tutum boyutuna kademe, cinsiyet ve milliyet açısından bakıldığında öğrenciler; hem kendi kültürlerini hem de farklı kültürleri tanıtıcı faaliyetlerde bulduklarını, önyargılarının azaldığını ve okullarda ve müfredatta farklı kültürleri tanıtıcı konuların yer almasının gerekli olduğunu düşünmektedirler.

Sonuç

Avrupa birliği eğitim programları'ndan Socrates'in alt kademesi olan Comenius 1 Okul Ortaklıkları Projeleri, ana okuldan başlayarak ilk ve orta öğretimi kapsayan ve eğitimde kalitenin yükseltilmesi, dil öğreniminin teşviki ve kültürel değerlerin tanıtılıp tanınması gibi amaçlara odaklanan, Avrupa'dan ve Türkiye'den okulların ortak hazırlayıp yürüttükleri ve öğrencilerin her aşamasında aktif olarak yer aldıkları ve ayrıca okul müfredatıyla direk olarak bağlantılı ve bütünleşik olan bünyesinde birçok faaliyet alanını barındıran projelerdir.

Yapılan araştırmanın sonuçları bu projelerin eğitime birçok açıdan olumlu etkileri olduğunu ve Comenius amaçlarının büyük oranda gerçekleştiğini göstermektedir. Araştırma bulgularına dayanarak, özellikle dil öğreniminin teşviki noktasında çok önemli etkileri olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca Kayseri ili dahilinde projesi olan okulların, proje koordinatörü öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, okulun havasının değiştiğini ve öğrencilerin özellikle yabancı dil derslerine karşı daha olumlu bir tutum geliştirdikleri ve derslere aktif olarak katılımlarında önemli ölçüde artış olduğunu belirtmişleridir. Bu da açıkça göstermektedir ki, Comenius Okul Ortaklıkları Projeleri, Türkiye'de eğitim açısından en önemli sorunlardan biri olan dil öğretiminde öğrencilerin motivasyonunun sağlanması ve dil öğretiminde başarı elde edilmesi açısından çok büyük fayda sağlayacaktır.

Projelerin kültürel boyutu son günlerde daha da önem kazanan kültürler arası diyalog ve hoşgörü ortamının oluşturulmasına büyük oranda hizmet etmektedir. Proje kapsamında yürüttükleri çalışmalarla ve değişim ziyaretleriyle öğrenciler, farklı kültürler hakkında doğru bilgiler edinerek varolan önyargılarını yıkmakta ve bu da kültürel farklılıkların bir değer olarak kabul edilip saygı duyulmasını sağlamaktadır.

Proje kapsamındaki her türlü faaliyette öğrenciler aktif olarak yer almakta ve yaparak yaşayarak öğrenmeleri için fırsatlar edinmektedirler. Örneğin okulun bulunduğu yerdeki doğal güzelliklerin korunmasını konu edinen bir projede, öğrenciler bu yerleri yakından görerek incelemekte ve bilgiler edinmektedirler. Buldukları çevreyle ilgili her türlü bilgiye (tarihi, coğrafi, kültürel) bu yolla ulaşarak büyük tecrübe edinmektedirler. Comenius projeleri öğrenci motivasyonunun artırmanın yanı sıra, onlara faal olarak yer alacakları öğrenme ortamları sunmaktadır.

Hazırlanan her türlü proje, gerek hazırlık aşamasında gerekse uygulama aşamasında eğitim-öğretim araç ve gereçlerinin ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) kullanımını gerektirdiği için, ülkemizdeki okullarda pek yaygın olarak kullanılmayan bu tür araç gereç ve teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması açısından önemli bir itici güç oluşturmaktadır. Projenin yürütülmesi için sağlanan mali destekle her tür araç-gereç ve teknolojiler temin edilebilmektedir. Özellikle görsel araç ve gereçlerin öğrenme açısından önemi göz önünde bulundurulduğunda, Comenius projelerinin eğitimde kalitenin artırılması açısından önemini anlamak daha da kolay olacaktır.

Bunların yanı sıra Comenius Projeleri öğrencilerin iletişim becerilerinin, yaratıcılığının, işbirliği içinde grup olarak çalışma becerilerinin geliştirilmesinde de önemli fırsatlar sağlamaktadır. Proje ortağı farklı ülke okullarındaki öğrencilerle kurulan arkadaşlıklar ve değişim ziyaretleri öğrencilere iletişim becerilerini geliştirmeleri açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Proje dahilindeki her türlü faaliyet grup çalışması ve işbirliği gerektirdiğinden öğrencilerin takım ruhu kazanmaları ve işbirliği içinde çalışma becerilerinin geliştirilmesi mümkün olmaktadır.

The Contribution of Comenius School Partnership Projects to Achievement of Comenius Objectives

İsmail AYDOĞAN

Ali Enver şAHİN

Education, regarded as the most important issue for centuries, sustains its significance today. Enhancing the quality of education, constructing intercultural awareness and encouraging language learning have become more prominent and new activities have become to be employed in order to achieve them in the 21st century during which a rapid development and globalization are experienced. In this paper Comenius School Partnership Projects, which is one of the sub-branch of Socrates Education Programs in which educational activities are carried out by the European Union, have been clarified. The problem statement of the research is whether Comenius Projects have contributed to achieve Comenius objectives or not. The aim of the research is to reveal whether studies with in the context of projects improve the education in the schools, contribute to the individual developments of students, and promote language learning or not. The study group of the research consists of primary and secondary school students benefiting from Comenius school partnership projects. A scale has been developed so as to collect data for the research. As a result of the implementation of the scale, which is proved to be valid and reliable, it is seen that the students participating in Comenius school partnership project have developed positive believes about school their attendance rate and expectations have increased, they have become more volunteer to take part in social activities and to take responsibility, they have began to enjoy cooperation, they have been more creative in solving problems, their enthusiasm for learning a foreign language has increased and their prejudice against various cultures has decreased.

Key Words: *European Union, Culture, School Partnerships, Quality in Education*

Summary

Comenius, which is a sub-activity of Socrates Action Programme and targeting the whole spectrum of education from pre-primary school - the first phase of education - to primary and secondary education involves all members (students, teachers, other staff, local authorities, parent associations, educational institutions) of educational sector. Comenius supports school partnership, training of school staff and school education network projects (europa.eu.int, 2006).

Comenius supports activities in accordance with three basic objectives. These basic objectives of Comenius are to enhance the quality and to reinforce the European dimension of school education, to encourage language learning and to promote intercultural awareness (Atabay, 2003). Comenius school partnerships involve projects jointly prepared and run by schools from 31 countries participating in Socrates. In condition that at least one of the countries is a member of European Union, unlimited partner schools can prepare projects on any subject they wish and ask for financial support through applying to national agencies or commission. As well as it contributes achieve the overall objectives of Socrates by supporting school partnership between countries, Comenius aims at both teachers and students' gaining new skills related not only to personal but also to occupational life such as communicational and presentational skills, making decisions, problem solving, creativity, team work, and cooperation. Comenius achieves these objectives via school, language and school development projects (Comenius 1 Okullar İçin El Kitabı , 2006). The contribution of Comenius school partnership projects in achieving overall Comenius objectives is the problem of this research.

Purpose of the Research

Whether activities carried out regarding the projects have positive affect on education at school, whether they contribute to personal development of students and whether they promote learning of languages are the sub-problems of this research.

Method and Development of Assessment Tool

The research is a study of progress method. The universe of the research includes the students in the primary and secondary education who participate in Comenius projects. The example group of the research consists of the students (65) from schools which benefit from the stated Comenius School Partnership Projects in Kayseri and the students (20) from Verona Einaudi School in Italy which benefit from the same projects. The survey technique has been used to collect data for this research. Five-option likert type survey has been developed by considering the objectives of Socrates and Comenius programmes. For construct validity of sub-scales of the tool, factor analysis; for reliability, Cronbach Alfa reliability coefficient; for distinguishing of items, calculation of total item correlation coefficients are implemented.

Findings and Discussion

When the aspect the attitudes towards the school and the teachers carried out in the research is considered with regard to level, gender and nationality, the students think that they have gained positive ideas about their schools and their expectations have arisen and that an understanding of team work have emerged at school. In addition, they state that their attitudes towards the teachers have changed, they have behaved more respectfully and that they expect more from the teachers. However, it is observed that it slightly affected students' internalizing the school and their attendance to school.

When we examine the attitudes towards courses with regard to level, gender and nationality, we see that students think they listen to courses more voluntarily and they participate more in courses, they do their homework on time and they participate in social activities voluntarily and without hesitation to take a responsibility. It is also observed that Turkish students have been influenced more from nearly all elements of this aspect when compared to Italian students.

The third aspect of the research, communication and creativity, shows that students think their relations with their friends are better; they cooperate more and enjoy unity and cooperation; moreover, students think they can communicate more easily with the other people. From the point of creativity, students think that they behave more logically when solving their problems, they can create original ideas, and they make their decisions

more logically and that they participate in activities improving creativity. It is observed that Comenius school partnership projects are effective in students' enjoyment being with their friends and also in improvement of their communication skills.

When language learning aspect is examined with regard to level, gender and nationality, students have stated that Comenius School Partnership Projects have aroused their interest in learning European languages, and they have made them think that learning languages is beneficial, they believe that second foreign language classes are essential at school and both their interest and participation in foreign language courses have increased. The fact that students indicate ideas about all five elements of this aspect at high levels shows Comenius projects are very successful in encouraging language learning. It is probable that this situation will lead to positive results in language learning.

When the last aspect of the research, cultural behavior, is examined with regard to level, gender and nationality, students think they participate in activities introducing both their own culture and other cultures, their prejudices have decreased and it is essential that culturally informative subjects should be included in school curriculum.

As a result of the research, the students have stated that they have gained positive ideas about their schools and their expectations have risen, an understanding of team work has emerged at school. In addition, they state that their attitudes towards the teachers have changed, they behave more respectfully and they expect more from the teachers. However, they have indicated that it has slightly affected students' internalizing the school and their attendance to school. Students have also stated that they listen to courses more voluntarily and their participation in courses has increased, they do their homework on time and that they participate in social activities voluntarily without hesitating to take a responsibility. Turkish students have agreed more with almost all items of this aspect when compared to Italian students.

Additionally, students have stated that Comenius School Partnership Projects have aroused their interest in learning European languages, made them think that learning languages is beneficial, they believe that second foreign language is essential at school curriculum and that their interest in foreign language courses and their participation in these courses have increased. Besides these, students think they participate in activities that introduces both their own culture and other cultures, their prejudices have

lessened and it is essential that culturally informative subjects should be included in school curriculum.

Conclusion

Comenius 1 School Partnership Projects, that are sub-phase of Socrates, one of European Union's educational programmes, cover from pre-primary to primary and secondary education and focus on objectives such as promoting educational quality, encouragement of language learning, and recognition and presentation of cultural values. These projects include several ranges of activities which are prepared and carried out jointly by the schools in Europe and Turkey, in which students participate actively during this process, and which are directly interconnected with and integrated into school curriculum.

The result of the research shows that these projects have contributed to education from various aspects and most of the goals of Comenius have been achieved to a great extent. Depending on the findings of the research it is possible to say that it has had significant effects especially in encouraging language learning. Moreover the interviews with the coordinator teacher of schools that are involved in Comenius school partnership projects have indicated that the atmosphere of the school has changed and students have developed more positive attitudes especially towards language courses and students' participation in courses has increased at a significant level. This evidently shows that Comenius School Partnership Projects will greatly contribute to motivation of students in learning of languages, and success in language learning, which is one of the most prominent educational problem in Turkey.

The cultural aspect of the projects hugely contributes to the construction of intercultural dialogue and tolerance, which has gained more importance recently. Students get rid of their prejudices via gathering true information about different cultures thanks to the activities carried out within the project, which makes the cultural differentiation accepted as a value and respect.

Students have actively participated in all activities within the project and have had opportunities to learn through practising and experiencing. For instance, within a project about protection of the natural beauties in the school district, students take a closer look at this district and thus get information. They gain great experience by attaining all information (historical, geographical, cultural) through this way. As well as arousing the

motivation of the students, Comenius Projects provides them with learning environments which they can actively participate in.

As all kinds of projects prepared require the use of instructional materials and ICT in both preparation and implementation phases, it is an important repulsive force in spreading the use of such kind of materials and technologies which are not common in schools of our country. Thanks to the financial support provided to fulfill the project, all kinds of materials and technologies can be supplied. Especially considering the importance of visual materials and tools in learning, it is easier to understand the significance of Comenius projects in enhancing the quality of education.

Besides, Comenius projects create valuable opportunities to develop communication skills, creativity, and cooperative studying ability of the students. Relations between students from schools of different project partner countries and mobility visits provide students with important opportunities. As all activity within the project require team work and cooperation, it is possible for students to acquire an understanding of team work and work cooperatively.

Kaynaklar/References

- Atabay, S. (2003). "Okul Eğitimi Comenius" Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Ocak, Yıl:3, Sayı:35, www.meb.gov.tr (10. 01. 2006).
- Atabay, S. (2004). "Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları: Programlara Türkiye'nin Katılım Süreci" Bilişim Kültürü Dergisi, Sayı: 81, http://eski.tbd.org.tr/sayi81_html/dosya3.html, (10.01.2006).
- Comenius 1 Okullar için El Kitabı, Avrupa Toplulukları Resmi Yayın Ofisi, Lüksemburg. <http://www.ua.gov.tr/Socrates/> (01.02.2006)
- Comenius Bilgi Dokümanı, (2006), www.ua.gov.tr (20.02.2006)
- europa.eu.int(12.12.2005).http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/index_en.html. "Comenius - European Cooperation on School Education"
- europa.eu.int,(12.12.2006).http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/particip_en.html , "Are you eligible to participate".
- Resmi Gazete, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Antlaşma, Eylül 2002, Sayı 24863.

İsmail Aydoğan & Enver Şahin

Socrates Rehber (2000). Eğitim Alanında Topluluk Faaliyet Programı (2000-2006),Avrupa Toplulukları Resmi Yayın Ofisi, Lüksemburg. <http://www.ua.gov.tr/socrates/> (12.12.2005)

Ulusal Ajans, <http://www.ua.gov.tr/>, (03.12.2005).

Yayan, M. (2003). “AB Eğitim Programları ve Türkiye'nin Yararlanma Kabiliyeti” Milli Eğitim Dergisi, Kış 2003, Sayı:158, www.meb.gov.tr (10.01.2006).

İletişim/Address:

Yrd. Doç. Dr. İsmail Aydoğan
Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Ortaöğretim Fen ve Matematik
Alanlar Eğitim ABD
e-posta: aydogani@erciyes.edu.tr

Alındığı Tarih/Received: 14.03.2006

Düzeltilme/Revision received: 14.08.2006

İkinci Düzeltilme/Second revision received: 23.09.2006

Kabul Edildiği Tarih/Approved: 27.09.2006